

Izhaja

1. in 15. dne
vsakega meseca.Rokopisi
ne vračajo se.

ZORA

Stoji na leto:

redoma
po 4 forinte,
izjemoma
po 3 forinte.

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezija: Srbija in Črnogora. Želja mladega Srba. — Odlomki iz ženskega dnevnika. — Idealist. — O dvoboju. — Anton Janežič. — Svarabhakti. — Razgovori. — Književnost in umetnost. — Listnica opravištv. —

Srbija in Črnogora.

B. Flegerič.

I.

Pólumesc že je bled — Srbija in Črnogora.
Naj izgíne strah, trepèt — Srbija in Črnogora.
Na bojišču pod oróžjem vajnih hrabrih sínov
Poginjáva turška smet — Srbija in Črnogora.
V sili brat ne pušča brata, ker ga gorko ljubi.
Za netjáka strijc je vnet — Srbija in Črnogora.
Dvígaj vama srci sladki up, vesela nada;
Vaju gleda celi svet — Srbija in Črnogora.
Proste, kakor veter, boste dihati začeli, —
Prido časi mirnih let — Srbija in Črnogora.
Že svobóda, kakor lehkokrila ptica v zraku,
Vije se nad vama spet — Srbija in Črnogora!

II.

Tímok, Mórava in Drina — reke tri krvave,
Vredne ve ste častnega spomina, večne slave!
Ve v bodóčnosti širokej ródu bodete ponós,
Svobodnjákom vsem milina, rádot očetnjave!
Pravemu se rodoljubu zemlja tá zdi sveti kraj,
Kder se reši domovina tuje zlê postave.
Lahko da potihne v kratkem silnih tóпов strašni grom:
Ne potihne zgodovine, glas ne vaše slave!

III.

Priden ótrok mamiko ljubljéno za odgójo hvali,
Dober móž marljivo žéno za ljubezen hvali,
Žéna móža, ki ga neprestano goni trud
K délavnosti neumornej, za marljivost hvali.
Ko pospravi poljedelec vročih žaljev plód,
Bóga večnega jeséni za dobroto hvali.
Bolestník zdravníka, ki ga smrti je otél,
V rádosti neizrečénej za zdravljenje hvali,
In mornár na morskem bregu, kadar je ušél
Sili vzburkanéj vodénej, za rešítev hvali:
Tak, junaki vi, ki ste s častjó na srbskih tleh
V borbi pali, vas slovanski svet na veke hvali.

Želja mladega Srba.

B. Flegerič.

Velo listje z drevja pada,
Tožen je v jeséni svet;
Meni gine sladka nada,
Da pomlad bom videl spet!

Samcat sam na svetu bivam,
Jadna reva vrh zemljé,
Jedva ljuti gnev zakrivam,
Jedva si krotim željé.

Bratje v bitvah popadali,
Očca mi umoril strel,
Sestre Turki so odgnali,
Drago paša mi je vzel.

Tebe šče imam edino, —
Hrabra desna, maši zdaj
Za premilo domovino,
Za presladki zavičaj!

Odlomki iz ženskega dnevnika.

P. D. - Pajkova.

(Dalje.)

„Stara devica!“ — O ti mnogoterim dekletom srce potresujoča beseda, mene ti ne ganéš, meni strahu in žalosti ne vzbujáš. S kakovo porogljivostjo, s kakim demonskim posmehom mi je danas mačeha, na koncu svoje četrt ure dolge pridige, pristavila vprašanje: „Tedad raje ostaneš stara devica, nego

bogata dama, stotnikova soproga?“ — Na moj odločni odgovor: „da, da, tisočkrat raje stara devica, nego stotnikova žena“, je ona jezno zaloputnila dveri za seboj, ter pred dvermi menda stojé, jezično mi v sobo govorila: „prav imaš, stara devica ostani, sebi v sramoto a nam vsem v žalost. To-le deviško sobico prepustim ti, da bode ona poslej tiho svetišče tvojih staro-deviških vzdihljajev.“

Zavzeta sem en čas zrla v dveri, skoz koje je bila mačeha odišla. Takó srdite, takó vzbunjene ne vem, da bi jo bila videla kedaj. A beseda „stara devica“, kojih besed odmev mi je še donel po ušesih, vzdrami me iz osupnenosti. Jela sem preudarjati toliko posmehovani stan starega devištva.

Ko se mi je vzrok za vzrokom pokazal, od kod prihaja toliko število starih devic, in sem premišljevala pač žalostno njih dušno položenje zbog preziranja, kojemu so one podvržene, vzbudilo se je v meni do njih pravo in resnično sočutje. In tudi one stare device, koje s svojo jezičnostjo in mnogokrati tudi neprenesljivostjo živijo le v nadlego in škodo svojej bližini, tudi one imajo en delež mojega sočutja. Čému, prašam se, je ženska postavljena na svet? — Njena čutljivost, njena nežnost, njeno mehko zakladom požrtovalne ljubezni napolnjeno srce, čému li je ono vstvarjeno? — Gotovo, da objame stan, kojega glavni cilj je ljubezen in vzajemno povračanje ljubezni. Ženska, da doseže namen svoje narave, svojega poklica, ima postati žena, ima postati mati. Ali niso tedaj pomilovanja vredne one družice mojega spola, kojim skoz ves tek njih življenjske pomladi osoda nij privoščila, da bi bile našle eno moško srce, koje bi se porazumelo z njih sreem? — Pa tudi če mej temi ženskami dobimo kojoj, od prirode trdnjeje vstvarjeno, koja je potem, ko se je videla prezreno od osode, ne delečo ljubezni z nikom, začela sovražiti moztvo in ves svet, nij-li tudi taka, in to dvojega pomilovanja vredna? — Zato se nij čuditi, ako toliko deklet, samó da se izognejo temu deviškemu posmehovanju, stopi v zakonski stan brez volje, brez ljubezni, trnje potem žanjóč tam, kjer so si nekđaj obetale nabirati samih cvetic ljubezni. Ali reveži niso slutile, da je slednja nesreča večja od prve. Zato rajši „stara devica“, nego nesrečna ženica. Pazljiva torej hočem biti, poslušna jedino svojemu sreću, kadar se mi prebliža čas, da si imam izbrati tovarša za življenje. Svobodna hočem biti pri takó važnem koraku, kakor sem svobodna pri vseh drugih svojih dejanjih. Mnogo deklet se tudi drugej mogočnej sili, roditeljskej volji podvrže. Jaz nimam roditeljev, meni tedaj ta sila nikdar ne bode pretila. Dobro; a tudi druga sila, najmanje pa mačehina, bode me mogla posiliti v zakon, in kakor silno hrepenim po ognjišču zakonske sreče, baš takó udana se odpovedam tej sreči, in rajše ostanem „stara devojka“, nego da vzamem moža, kojemu ne bi mogla čustev povračati. Ali pak celó, kar bi najhuje bilo, da bi potem svojega moža neljubè božala v sreću podobo družega. — Podobno družega? — Moj Bog, ali bi se morebiti meni kaj enacega zgodilo, ako bi se udala stotnikovemu snubljenju? — Ali jaz morebiti uže ljubim? — O solza, koja se mi v tem trenutju siliš iz očesa, o sim na papir mi kapljaj, kjer moja roka pero vodi. Kajti ta bi v tem trenutju, ganjena od neke notranje sile, utegnila zapisati ime onega, kojega imenovati si uže več ne upam. O, ti blagi čut po tem imenu vzbujen, o ne navdajaj me, zapusti me, da iz nebes, v koja me ti povišuješ, ne padem na enkrat v globoko brezdno, iz kojega ne bode mi več rešenja. Jaz ne smem in nočem ljubiti brez sladke zavesti, da so mило sprejeti in še mileje povračani moji čuti.

Toda dovolj, dovolj besed! Moj duh je krepek in neustrašljiv. Zavirati, menim, bode znal sentimentalnost mojega srca, ako bi mu ta hotela nevarna postajati.

Enajsta, pozna ura noči je. Še bedim, in, kakor čutim, še dolgo bom moral bedeti, predno me spanec premore. Poldrugo uro sem sedela poleg svetilnice, z zanimivo knjigo pred seboj, toda vse zastonj. Danas nisem našla nobenega veselja v čitanju, kar je navadno moja najljubša zabava. Ne vem, ali je bil neprestani tik-tak ure na steni, ki me je nadlegoval, ali pa je krasna poletna noč bila kriva, da mi nij bilo več prestatu v soparnej sobi. Toliko vem, da zdaj na oknu slonim, in da stoprv tukaj sem našla oni pokoj, ono notranjo zadovoljnost, kojo sem danas zastonj iskala mej vrstami knjige. Na oknu tedaj slonim, dnevnik v enej, svinčnik v drugej roki držé. Krasna noč spečo zemljo obdaje. Pa kaj pravim noč, podoba svitlega dneva je to. Sej meni nasproti na jasnem nebesnem oboku plava v svojem polnem svitu nočna kraljica, takoršno svitlobo okoli sebe razprostirajoč, da brez težave pišem svoj dnevnik.

Na oknu slonim, baš na tem oknu, kjer sem danas v zgodnje jutro slonela, in navdajajo me baš ona čustva, koja so me danas v jutro navdajala, ko je on mimo šel. On? — Zakaj ga po imenu ne imenujem? — Oj ono črno sramežljivo okó, oj ona rahla rudečica, koja je na enkrat pokrila njegovo možko lice, o to vse, to vse zdaj vidim na tem nebu. Tedaj je tudi v možkih najti sramežljivost?

Rahle žuželke, ki takó ljubeznjivo zdaj šepetate v tihej noči, o le dalje cvrčite; vi ne veste, kako dobrodejni so meni vaši glasovi. — Kaj pa hočeš ti, čuk, s svojim otlím glasom? Kaj se toliko ukvarjaš s svojo pesnijo, koja se čisto nič ne vjema s tem nebeskim prizorom, in še manj z mojim veselo-navdihaním srcem? — In ti moj prijatelj, moj slavček, kje pa ti danas tičiš, da nij čuti tvojega glasú? Kje si danas, ti redni vsakdanji obiskovalec nasproti mi stoječega grmovja, ti, ki si s svojo milo pesnijo mi tolikrat izvodil dušo v nekov raj, v koji, zdi se mi, da sem danas prvi korak storila? O prepevaj, prepevaj tudi nocoj; sej tvojemu podoben mora biti glas njegov.

Ura bije pol dvanajst. Pozno je uže. Tako dolgo še nisem nikdar bedela.

Luna, povej mi, ali te še druge oči, razve mojih, v tem trenutju gledajo? — Povej mi, — povej mi, — rada bi nekaj zvedela, rada te nekaj vprašala, pa ne vem ne kaj, ne vem kakó.

Ena zvezda se je tam doli utrnila. Ljudstvo veruje, da taka zvezda pomenja, da nekdo v istem trenutju svet zapušča. Če je to res, Bog se usmili njegove duše; ali jaz vendar ne bi hotela še umreti. Sej je vendar še nekaj blažega, še nekaj nepopačenega na svetu.

Oblaček, luna, se je tebi približal, mej tem da te ogledujem. Naj bi nikdar jasnosti, koja se je sinoči razprostrela v mojej duši, ne zatemnil oblak prevare!

Kako lahko se danas čutim, kakó srečno! Od kod ta sreča? — Vendar čudno! Pri vsakej drugej sreči vem za vzrok, samo moja nocojšnja nima znanega vira, vsaj jaz ga ne morem najti.

O čarovna noč, o mila mi priroda, posloviti se moram od vaju, spanje me premaguje. Lahko noč! Lahko noč kličem, pa ne vem komu. Lahko noč!

(Dalje pride.)

Idealist.

Životopisna samo-izpoved.

Spisal Vatroslav.

(Dalje.)

10. junija.

Božidar! ves moj trud je — zahman! Glej! obrok moje pogodbe je pretekel, toda jaz še nijedne zadače nisem rešil! Akoravno imam zdaj „roke proste“, da-si mi je moj pokrovitelj podelil svobodo, neodvisnost, brezskrbno življenje in vsa potrebna sredstva, — vendar mi nij bilo mogoče, izvršiti osnovanih načrtov! —

Kakor sem Ti bil poročal, nisem se bil mogel odločiti izključivo za nijeden treh predmetov, in tako sem se, čudak lotil vseh treh ob enem! V to svrho osnoval sem si bil posebni poslovni red: dopoldne sem pesnikoval, popoldne slikal, a na večer študiral.

S prva sem tedaj pesnikoval. Čutivši potrebnost proučevanja pesniških pravil, segel sem po dotične knjige. Ko sem proučil razne „poetike“ od Aristotela do Gottschalla, uvidel sem, da mi je treba živih vzgledov. Lotil sem se čitanja najizvrstnejših tragedij. A ko sem to po sili — se vé da nekoliko bolj površno — dovršil, iskal sem v našej zgodovini primernih značajev in oseb, tudi proučeval narav prostega ljudstva, ali nisem našel primerne predmeta tragediji. —

Gledé slikarskega proizvoda imel sem jednake zapreke. Jedva sem po dolgotrajnem iskanju vjel ugodno situacijo za svojo seljanko, uže sem čutil potrebnost vzglednih motivov. Bil sem prisiljen, na slikah župnikove zbirke dotična pojasnila gledé rabljenja barv, razdeljenja svetlobe in sence, odličnosti boj in slikarske tehnike proučiti. In ko sem s temi sredstvi oborožen prijel za čopič, osvedočil sem se, da pogrešam polovico za maniro modernega slikanja potrebnih, rafiniranih, umetno pripravljenih boj, katere se edino le v dotičnih zalogah po velikih mestih dobé. In tako sem i tukaj tratil zlati čas zahman.

Najmanj sreče imel pak sem pri izvrševanju - znanstvenega svojega dela. Takoj s početka sem previdel, da mi je treba proučiti vse v ta predel spadajoče naravoznanstvene spise. In takó so torej prišli zapored na vrsto vsi materialisti: Darwin, Moleschott, Büchner, Vogt itd. Toda, k proučenju vseh njihovih spisov, trebalo je „ut audiatur et altera pars“, Baera. Takó sem zašel v labirint zamotanih, diametralno križajočih se hipotez, čudovatih sofizmov in strastnih protislovij. V svojem hlepenju po spoznanju resnice gledé človeškega izvira šel sem med filozofe. Toda vsi ti veleumi od Platona do Schopenhauer-ja niso utešili goreče moje vedoželjnosti; kajti ukljubo njihovim abstraktnim „hipotezam“, idealnim „svetovnim sistemam“ in metafizičnim špekulacijam naposled ipak nisem vedel, da-li bi človeka kot vnuka orangutanga in gorille ali pak kar dovršeno, iz stvarnikovih rok izišlo stvar smatral? Toda, obrok mojega proizvodjanja je pretekel in jaz nemam pokazati niti prave osnove načrtov, kamo-li zvršetek istega dela. — Sploh pa je v župnikovej hiši malokedaj manjkalo gostov, katerim je župnik rad napravljaj vsakovrstne zabave, in tako je mnogo časa šlo v kvar.

Na ta način je potekel dan za dnem in konec treh mesecev nisem izvršil ničesar! —

Sinoči sem vse to župniku razložil in podaljšala sva določeni obrok za daljše tri mesece.

Potem, prijatelj, podam se vnovič na delo, sledéč Goethejevemu opominu :

„Wer Grosses leisten will,
Muss sich zusammenraffen!“

1. avgusta.

Prijatelj! moj rojstveni dan je osodepolen, nesrečonosen dan za-mé. Ne gledé na nesrečno okolnost, da sem se ta dan narodil, pripetila se mi je skoro vsakokrat dne 1. avgusta kakšna nezgoda.

In tudi danes, ko obhajam trideseto obletnico svojega rojstva, udarila me je neusmiljena roka osode.

Da Ti brez ovinkov povem.

Baš smo sedeli krog dobro natovornjene mize pri obedu, katerega je bil župnik meni za rojstveno svečanost priredil, ko naposled vstane župnik, povzdigne čašo, napije na moje zdravje, in glej! — v istem trenutku zadene ga — mrtvud! Ostal je takoj mrtev! Kakov utis je ta udarec na vse navzočne provzročil, to si lahko sam domišljuješ.

Ali kóga je ta udarec ob enem zadel? — Lahko si misliš, da mene. Pobрати bodem moral v kratkem svoje reči in oditi zopet v vrtnice viharnega življenja.

In to baš sredi razvijanja mojih načrtov! baš v tem trenutku, ko se je proizvodnje mojih zadač k zvršetku nagibati začelo! Moja tragedija dozorela je uže do zadnjega dejanja; na moje seljanki razgrinjal se je uže dober kos krasne tukajšnje okolice, in tudi znanstveno moje delo nagibalo se je uže k nekakemu zaključku: toda človek je obračal — smrt pa je obrnola!

Takó sem zopet prost! Da! ali tužne mi prostosti! Odprt mi je pot v širni svet; ali kam naj se obrnem? Česar naj se lotim? Prijatelj! ne vprašaj me; kakó bi to zdaj vedel? Da naprej takó ne morem, to vidim. Ali stopim zopet v jarem služeb? Ne, nikdar!

Prost sem rojen sin narave,

Rók si vézat ne pustim;

Sám si dajem jaz postave

In nasilsteve ne trpim!

Nikdo meni več ne vklepe

V jarem robstva tilnik prost,

Rajši naj me kar zadéne

Smrtne strele rezka ost!

Neodvisen, prost, svoboden

Bivati, kolika slast!

To mi smoter je prirodan —

Najsветеjša moja last!

Naj buče nezdod valovi,

Kaj mi mar za njih razsáj?

Ko razspô se spone snóvi,

Vzplava duh v svobode raj!

Tu v župniškem domu nij več mesta za-me! Ali kam se obrnem!

„Samo to znam, samo to vem,

Da pred obličje nje ne smem“;

t. j. moje soproge, dokler ne izvršim kaj izbornega.

Naprej ne morem, nazaj nočem, k njej pa tak ne — smem!

Sam in od vseh zapuščen blodil bom odslej po mračnem labirintu zemeljskega življenja! — Vse sem izgubil; ničesar ne imam, samó bridko gorje! Proč je sanja ljubezni! Raj zemeljske moje sreče je izgubljen! Nežna moja spremljevalka me je zapustila na polu pota; ostal sem sam! Luč mojega življenja je ugasnola in grozna temina je nastala krog mene! — Lepša polovica mojega življenja mi je vzeta, vtelesneni uzor moje domišljije izginol mi je izpred očí! Puščobna praznota vlada zdaj v mojih nedrih, trpka otožnost pretresa boleče moje osrčje!

In pri tem kolika ironija osode! Baš danes prejel sem od nekdanjega svojega pomorskega sopotnika, Ferda, pismo, v katerem mi naznanja, da se mu je narodil čil sinko, kojega je v spomin na-me — Vatroslava dal krstiti. O blagor človeku, kateri poseda vedno čutom in radostim sveta odprto, prejemljivo srce! Njemu je vsa zemlja cvetoči raj; trpko, občesvetno gorje nema oblasti črez njega! Od zibelke do groba spremlja ga veselje in še v smrtnej uri igra mu radosten smehljaj na velih ustnah!

Božidar! lahko si misliš, kako potrj je moj duh! Obup, kesanje, temni dvomi napadajo mojo dušo, tako da v trpkejši bolesi ječim:

„Moči, moči mi daj, moj Bog!

Da, ko napade me obup,

Ne vklonim silam se nadlog,

Jim stanovitnost stavim v kljub“.

To je zadnje moje pismo od tukaj! Jutre odidem odtod, kamor me veter zanese! Odkod Ti pošljem prihodnje pismo, tega ne vem! Bodi bolj zdrav in vesel, nego Tvoj Vatroslav. (Dalje pride.)

O dvoboju.

M. V—r.

(Konec.)

„Ne misli pa prijatelj, da jaz prave hrabrosti ne spoštujem. Jaz ljubim moža, ki ima srce, a bojazljivca ne morem trpeti. Ali jaz hočem hrabrost na pravem mestu videti, ne na prostem smetišču ničevih stvari. Prave srčnosti nij treba spodbadati, pa tudi ne zadrževati. Junak jo nosi vedno s seboj, v boj zoper sovražnika, v družbo v obrambo nepričujočih in resnice, v svojo posteljo zoper napade boli in smrti. Moč duše pa, ki je mati srčnosti, povišuje krepkost nad vsako naključje, a ne obstoji v tem, da se bijemo, nego v tem, da se ničesar ne bojimo. To je, moj prijatelj, prava srčnost, katero jaz vedno hvalim. Vse drugo je nepremišljenost, neumnost in surovost; tem se podvrči, znak je plašnosti, in jaz mrzim ravno tako na tistega, kateri brez potrebe nevarnosti išče, kakor na tistega, ki pred nevarnostjo beži, kateri bi se upreti moral.“

„Mislim, da sem ti dovolj dokazal, da z orožjem čast reševati nij pravičen, nij pameten, nij dovoljen pot; da se on spodobi samo nepoštenim ljudem, kateri misle s predrznostjo manjkajočo krepost nedomestiti, ali pa častnikom, kateri se ne zavoljo časti, nego zbog samopašnosti bijô; da je več srčnosti potreba k zaničevanju te predrznosti nego k odobravanju; da so neugodnosti, katere si človek s preziranjem te predrznosti nakoplje, v ozkejši, nerazdružljivejši zvezi z dolžnostim primernim dejanjem, ter večidel bolj navidezne nego resnične. In iz vsega tega sklepam, da nij mogoče brez zatajenja pameti, kreposti in človeškega dostojanstva zvati koga na dvoboj, ali pa klican iti na mejdan. Suči in obračaj moje mnenje, kakor hočeš, kupiči sofizme na sofizme, resnica vendar ostane, da junak ne more biti plašljivec, poštenjak ne lupež. Zdaj sem ti dokazal, da pravi mož, kateri ima zrele nazore ter zdrave misli, dvoboj zaničuje, ter se pred njim zgraža“. Nije li vedenje dr. M. jasno izpričano?

Navedši mu še grozne nasledke necega dvoboja, končuje Rousseau svoje dokazovanje tako-le:

„Povem ti, da vse to, če se pridruži moji naravni mržnji, stori mi dvoboj grozovitim, ter mislim, da je on zadnja stopnja brutalnosti, do katere se človek ponižati zamore. Kateri z veseljem srecem na dvoboj ide, je pred menoj divja zver, katera se vzdigne, da drugo raztrga. In če je še iskra naravnega čuvstva v dušah tistih, ki stojita na dvoboju, mislim jaz, da je manj milovanja vreden tisti, kateri je mrtev obležal, nego zmagovalec. Poglej samo ljudi, ki so prelivanja krvi vajeni: oni kljubujejo vesti, ker glas narave zadušujejo; malo po malo postanejo trdosrčni in brezčutni; oni se igrajo z življenjem drugih, in kazen zato, ker so enkrat človečnost zatajili, je, da jo na zadnje popolnoma izgube. In kaj so zdaj? — Odgovori, hočeš li biti njim enak? — Ne, ti nisi stvarjen, da bi se tako strašno pozverinil; varuj se prvega koraka, ki do tja vodi. Tvoja duša je še čista in zdrava, ne strupi je z nevarnostjo svojega življenja, z žrtvo brez radosti, z rečjo, ki se tiče časti brez pameti“.

Kaj bi še le dan danes, ko se z dvobojem že tako navadno „kolovratil“, pisal in govoril slavni mož? Folijanti bi nastajali pod njegovim peresom! — Kako se pa tudi širi korenje te strupene bilke v vse vrsti človeškega društva! Ne čudim se, ako vidim, da se z njim pečajo podle kramarske duše, za katere se dnevi, kakor preja enakomerno iz motovila motajo, katere so hvaležne stvarniku, da žive, da so zdrave in krepke in da se njihova teleta množe, — ali strmim gledajoč, da tudi srca, katerih želje plavajo nad prašno vsakdanjostjo, katere čute z vesoljnim človeštvom, katera se krepčajo na vreli heristalskem, — da tudi ta srca ljube — jeklo! Naj mi nikdo ne prigovarja, pre-dobro vidim žalostno resnico; kedo se pa hoče prepričati, naj mi poda roko, da ga peljem na zeleno vejo; poglej na sever, videl boš v najvišjih učnih zavodih mladenče, kateri v vseh filozofičkah sistemih rujejo, pa tudi na rapir ne pozabivajo! Tudi z juga je že potegnil ravno iz muzinega svetišča okužni vetrič — —. Ne govorim dalje, jasni sklepi slede sami, kakor bi njih iz rokava tresel, in vzdihniti se mora: si hoc in virido. — Dá, človeštvo, nisi še zrel mož nego deček, kakor pravi Busch:

Macht es dich stutzen, dass noch immer ein Knabe der Mensch,
Sieh' doch, wie eifrig er spielt, o betrachte sein ganzes Getreibe!
Wie er mit Bändern sich putzt und sich an Puppen ergötzt!

in dalje

Ja, und wie gern er sich rauft und balgt, der verwetternete Junge!

Glaubst du, er balgte sich noch, wenn er zum Manne gereift?

Anton Janežič.

J. Pajk.

(Konec.)

Uže poleg in vzpored svoje slovarske in slovniške delavnosti obračal je Janežič svojo pozornost na pribavljenje čitavnega slov. gradiva. Tako je Janežič postal početnik in oče slovenske beletrike; kajti on je osnoval in izdal prvi slovenski lepoznavski list: „Slovensko Bčelo“, ktera je od l. 1850 do sredine l. 1853 v Celovcu izhajala. V ta list so pisali nekoji sloveči pisatelji: Podgorski, Toman, Josipina Turnogradska, Caf. Razlag, D. Trstenjak in šče več znanih.

Kdor poznà velike težave, s kojimi je izdavanje lepoznavskih časopisov sploh, pri Slovencih pa posebej nerazdružno, ta je primoran Janežiču se čuditi, ki je po prenehu „Bčele“ vedno z nova in z nova izdaje takih časopisov poskušal. To nam z ene strani jasno kaže, kako potreben se je Janežiču zdel reden lepoznavski list, ki bi Slovence v poznavanju njih jezika in literature neprestano utrjeval in jim po najnaravnejšem pōtu prijemnost za blaža čuvstva vcepljal, z druge pak to poskušanje služi v dokaz, kakó krepak in kako podvzeten je bil Janežičev duh.

L. 1854. je Janežič zopet in to pod imenom „Glasnik slovenskega slovstva“ izdal beletrističen list, ali ostal je samo pri prvem zvezku in nij mogel naprej. Stoprv l. 1858 se je Janežiču osnovanje stalnega lista posrečilo. Ta list je znani „Slovenski Glasnik“, ki je doživel najmanjst srečnih letnikov. Ta list je jasno ogledalo duševnih slovenskih močij svojega časa in je ob enem prava dika Janežičevega imena. Okoli „Glasnika“ so bili osredotočeni glavni tedanji slov. pisatelji: Erjavec, Tušek, Mencinger, Cegnar, Valjavec, S. Jenko, Umek, Jurčič, Andrejčekov Jože i. dr. „Glasnik“ je imel za svojo in tudi za naslednjo dobo veliko važnost, posebno v jezikoslovskem oziru, ker je bil nekakova praktična šola za pravilno slovensko pisavo; v njem so se izurjali nekoji početniki, ki so pozneje sloveli in šče zdaj slujeje kot dobri slov. pisatelji.

Zraven „Glasnika“ pa je Janežič šče izdaval od l. 1862. počenši neko zbirko večih beletrističnih člankov, katerim je okvir „Glasnikov“ pretesen bil. Jaz menim „Cvetje iz domačih in tujih logov“. V tej zbirki so bili ne samo izvirno slovenski, ampak tudi iz drugih slovstev v slovenščino prevedeni spisi sodržani. Cvetje obsega 21 vezkov. Med temi spisi naj omenim: Schillerjevega Viljem Tella in Marijo Stuart, Platonovo Apologijo in Kritona, Babico Božene Nemcove, Ksenofontove Spomine na Sokrata, dr. Šubicov Georgikon in Andersonove pravljice.

Janežiča je pri osnovanju tega „Cvetja“ nedvojbeno vodila ta misel, da edini izvirni izdelki naše literature ne dovoljujejo beletrističnim potrebam slovenskega čitateljstva. In v tem oziru vsak misleči poznavatelj lepoznavstva Janežiču pritrdi. Tuje klasične literature, osnovane na dolgoletnej in širnej izobraženosti dotičnih narodov, so prema našej ne samo po mislih in

množini idej bogatejše, ampak našej dušnej tvornosti tudi izpodbudne. Nove ideje so žari, ki v drugih duhovih zopet užigajo novih idej. One so tudi podobne kvasu, ki primesjen testu stori, da ono vzkipne in duhu boljšo hrano podaje. Pri prevajanju pa se tudi naš jezik bolj izurja in spretneji postaja k izraževanju raznih mislij in čuvstev. Da jaz ne zagovarjam onega suženjskega besednega prevajanja, koje nima nikakega duha in okusa, to mi čitatelj, menim, rad pritrdi. Kot gotovo smem izreči, da so n. pr. Cegnarjevi prevodi Schillerjevih dram slovensčini več koristili, nego celi ducenti zvezkov tako imenovanih „izvirnih poezij“ nekotih naših muzomanov. Zato nisem pristaš one absolutne teorije, „domačega zelnika“, koja Slovence hoče siliti, da bi se v literaturi po kineški na vse strani zaplankali, kakor da tujega, nas okrožajočega sveta nij! Janežič je tudi bil slovenski patriot in za „Cvetje“, menim, mu smemo vsi samo hvalo dajati.

Velike važnosti za razvitje slovenskega lepoznanstva so razve „Glasnika“ in „Cvetja“ in nekotih manjših del (n. pr. zabavnika „Zarnica“ l. 1860) Janežičeve „čitanke“. K tem štejem njegove anthologije: „Cvetje slovenskega naroda“ l. 1852, „Cvet slovenske poezije“ l. 1861 in njegove „Cvetnike“ l. 1865, 1867 in 1868. Te čitanke so takó rekoč nabira iz njegovega z lastno roko gojenega lit. ograda. Iz gradiva namreč, koje se je pod njegovimi marljivimi rokami nabralo, z drevja, koje je njegova umna roka gojila, natrgal je Janežič najlepše cvetje ter je v posebnih zbirkah slov. čitateljem, posebno mladini ponujal. Tako je znal Janežič vse kali in vse plode domače literature brž v pospeh izobraženosti in okusnosti svojih sorojakov upotrebljevati.

Janežičeve zasluge za društvo sv. Mohora — ne menj bliščeči list v lovorovem vencu njegovih zaslug — znane so dovolj, tako da jih je treba samo omeniti. Baš tako znan je sploh sedanji uspeh Janežičeve delavnosti, ktere blagodat šče živo čutimo vsi in s hvaležnim srcem. Ko bi več takih Janežičev in na več poljih javne delavnosti štel slovenski narod, gotovo bi naše narodno stanje drugo bilo. Janežič se sme v vsakem oziru kot vzvišeni vzgled Slovincem v posnemanje priporočati. —

Naj končujem ta životopis z izbornimi besedami Dav. Trstenjaka, ki o Janežiču med drugim piše: „Janežič je bil sam v malem: društvo literarno, on je bil v malem slovstvena Matica, on je bil v malem znanstvena akademija. Proti temu možu ne sme slovenski narod biti nepravichen. On je za-nj daroval vse svoje življenje, telesno in duševno. Pokaži, narod slovenski, da znaš biti hvaležen, da stojiš že na stopinji više izobraženosti, da ni Janežičev duh zastoj za te deloval!“ (Slov. Nar. 1869 št. 114). In v resnici ta narod svoje hvaležnosti do Janežičevih manov nij pozabil, kar je dokazala svečanost kamenorazkritja v Lešah na Janežičevem domu 13. avgusta tekočega leta.

Naj Janežičev spomin vedno živi v vrednem njega posnemanju!

Svarabhakti.

Jos. Šuman.

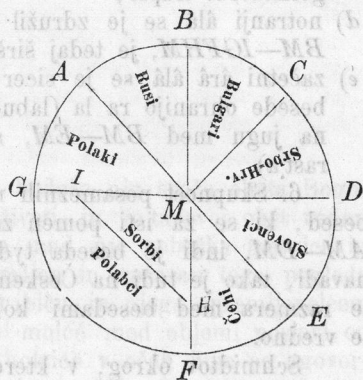
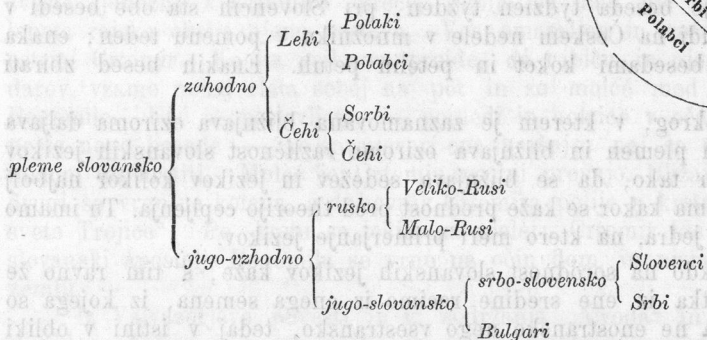
(Konec.)

Zato si misli Schmidt razvitje sorodnih jezikov v obče in tudi slovanskih iz edinosti tako, da se godi oddaljenje iz edinosti v krogih, ki se

širijo in širijo, kakor valovi na jezeru, kedar vržemo kamen na sredino: tako se razjasniyo različnosti in sličnosti na različnih točkah periferije z ozirom na sredotočje. Pri tem je vendar ustanoviti, da delata čas in zgodovina nova sredotočja, iz kojih se razvijanje ponavlja v novih krogih.

Imamo tako prvotnejša sredotočja za indoevropske jezike poprek, mlajše za germanske, enako za slovanske, enako za romanske jezike itd. Ali je na sredi med indoevropskim sredotočjem in recimo med slovanskim še ktera doba ali ktere dobe sredotočnega razvijanja n. p. slavo-germanska ali evropska in slavo-germanska, enako tudi ali je ktera doba še celo pred indoevropskim sredotočjem n. p. semitsko-indoevropska, to je dendenes še odprto prašanje.

Da se ta razprava leže razume, postavim tu sem iz Schmidtove knjige staro rodno deblo slovansko in Schmidtov okrog.

Za deljenje v zahodne Slované in jugovzhodne so se navodili ti le vzroki: 1. izvirno slovanski dj tj so postali pri zahodnih Slovanih dz ts (= c), dz je poznej v českem in sorbskem postal z, n. p. iz rodjen č. rozen, vrätjen č. vracen; v jugovzhodnih jezikih imamo stsl. roždenü, serb. rodžen, r. rožen, sl. rojen iz *rod-jen *roj-jen; ta razlika je opravičena.

2. d t pred l n pri zahodnih Slovanih ostajata, na jugovzhodu se izpuščata: šidlo (-dlo = tra-m -trpov -trum): šilo, padnu; ta razlika ni opravičena, kajti tudi v slovenskem je zobnik po gostem ostal pred l^{om} in redno pred n^{om} n. p. sedlo vitlo predel iz predlù pletel, padnem kradnem zbodnem osladnem, t pa je izpal tudi v slovenskem: obrnem iz obrtnem.

3. Kazalno zaima tû je pri zahodnih Slovanih podaljšano z n^{om}; toda tudi brižinski spomeniki imajo ton (prus. tans).

4. Zahodnih Slovanov predlog vy se zamenja pri jugovzhodnih navadno s predlogom iz; toda tudi pri Slovencih imamo vi-gred in pri Benečanskih Slovencih navadno ve-nest (iz-nesti), ve-birat, ve-riezat, ve-hnat Mikl. synt. 201; na ruskem je vy tako udomačen kakor iz; tako tedaj ta znak razlikovanja zahodnih plemen od jugovzhodnih tudi ne drži in s tem se podpira ob enem Schmidtova teorija, za kojo Schmidt navaja

5. razlikovanje tzvirnega ere in ârâ ele in âlâ in ustanovi

a) da se je izvirni ere združil pri Jugoslovanih in pri Čehih v rě (berezâ: brěza), tedaj v segmentu narisane kroga od BM—FM, pri ostalih Slovanih je ere ostal in se poznej v enem oddelku od AM—FM skrčil v re;

- b) izviren ele se je združil v lě pri Jugoslovanih Čehih in tudi pri Polabeih tedaj med črtami *BM—IGFHM*, sicer je ospal in se poznej pri Sorbi in Polakih skrčil v le oziroma lo;
- c) notranji ârâ se je združil v ra od *BM—FM* pri Jugoslovanih in Čehih; Čehi in Jugoslavani pa so še bili takrat s Polaki in Sorbi v dotiki, kajti ta glasovna prememba sega tudi do meje poslednjih plemen, kakor kaže polska oblika straž poleg strož, gornosorb. straža poleg stroža, polska in gornosorb. trapić;
- d) notranji âlâ se je združil v la pri Jugoslovanih Čehih in Polabeih od *BM—IGFHM*, je tedaj širši od ra iz ârâ;
- e) začetni ârâ âlâ se je sicer po celem krogu razvil v ra la, toda nekatere besede ohranijo ra la (labud laska ralo rataj raka), nekatere imajo ra la na jugu med *BM—EM*, sicer pak ro lo (ladija laket lani raven raz rast.a).

6. Skupnost posameznih rodov kaže posebno tudi razširjanje posameznih besed, ki se za isti pomen zamenjajo n. p. sega beseda nedelja Woche od *AM—DM*, indi je beseda tydzen tyžden, pri Slovencih sta obe besedi v navadi, tako je tudi na Českem nedele v množniku v pomenu teden; enaka je razmera med besedami kokot in petelin petuh. Enakih besed zbirati je vredno.

Schmidtov okrog, v katerem je zaznamovana bližnjava oziroma daljava sedežev slovanskih plemen in bližnjava oziroma različnost slovanskih jezikov ob enem, in sicer tako, da se bližnjava sedežev in jezikov kolikor najbolj mogoče vjemata, ima kakor se kaže prednost pred teorijo cepljenja. Tu imamo razvitek iz enega jedra, na katero meri primerjanje jezikov.

Če namreč kdo na sorodnost slovanskih jezikov kaže, s tim ravno že izreka misel razvitka iz ene sredine recimo iz enega semena, iz kojega so se plemena razvila ne enostransko nego vsestransko, tedaj v istini v obliki kroga. Če se namreč razširjava človeških kolen primerja drevesu in vejam drevesnim, je pomisliti da so se drevesne veje razvile iz sredine le v zrak, enostransko, v segmentu onega kroga, kojega sredina je bilo ono drevesno seme, iz kojega je drevo izrastlo. Človeška plemena pa so razširjena iz svojega jedra, koje si predstavljamo govoreči o sorodnosti narodov, na vse strani, po vseh segmentih celega kroga.

V Schmidtovem krogu smo mi Slovenci v istini sosedu Čehov po sedežu (vsaj pred Magjari, ki so se na vzhodu vmes naselili, med tem ko so Nemci na zahodni strani Slovence nazaj tiskali proti jugu) in po jeziku, in smo ob enem Rusom bliže nego Čehi, vsi skup pa smo iz ene srede vzrastli, kakor vsakdor spozna, če pomisli n. p. kako sta se oslABLJena samoglasnika ù i pomladila v dendenâšnjih jezikih. Na opak po teoriji cepljenja obračajmo veje, kakor hočemo, težko spravimo položaj, v katerem bodo veje odgovarjale istinskim razmeram sedežev in jezikov.

S tim naj bode končano oznanilo one knjige, ki bode vsakega jezikoslovca, kedar jo preuči, globoko veselila. K koncu naj še omenim eno opazko, ki se mi sili iz čitanja primerjalnih knjig in ki jo nudi tudi ta knjiga; kaže namreč ta knjiga, kako možje učenosti in znanosti, kaki so bili Grimm, Bopp, Schleicher in kakov je tudi, prepričan sem, Joannes Schmidt, slečejo strast in platičnost in si oblečejo človekoljubje, ono vzvišeno človekoljubje, ki je navaden svet ne pozna ne čuti: učenjak nemec piše o prikaznih slovanskega

jezika s tako natančnostjo in ljubeznijo, kakor le more človek, ki ljubi in išče resnico; sred posvetnega vriska in krika in ščuvanja med narodi kliče jezikoslovec s svojo primerjalno slovnico na glas, samo da sedaj še glas puščavnika, al pravi evangeljski glas: Mir vam bodi, ljubite se narodi, sorodni si smo, bodimo si bratje po mišljenju, kakor smo si po rodu. V uku resnica, v djanju pravica. Na zdravje!

Razgovori.

J. P.

VIII.

S težkim srcem, a z živim zaupanjem v bodočo nju srečo obeta Bogomila Črtomiru stanovito zvestobo, dokler ima živeti, in ko ta svoj obét vedno zveste ljubezni k Črtomiru izreče, razlije se nad njo nebeška mavrica in lepota rajska obsije njeno postavo. Ves omamljen in začaran tega pogleda ostrmi Črtomir. Ko ta prikazen preide, dá ribiču in njega spremljevalcem darov, vzame nekaj zlata seboj na pôt in se molče med objemi poslovi od Bogomile. Užé se poslavljata, — pogledi in solzice v očéh jima so zgovornejše nego besede —, ko spregovori ona prošnjo, naj se Črtomir pred razhodom dá krstiti. Molče jej Črtomir izpolni prošnjo. Bližajo se slapu Savice; drugi se vrgo na kolena, a duhovnik Črtomira polije s krstno vodo „v imenu svete Trojice“. Po krstu se ločita za vselej; Črtomir ide v Oglej, postane slovanski apostelj, Bogomila se vrne na očin dom, in nista se več videla na zemlji. —

Iz Valvazorjeve povesti in iz sodržanja „Vvoda“ in „Krstu“ je dovolj razvidno, koliko je v teh dveh poezijah povestničnega, koliko pridejanega. Valhún in Kajtimar, Avrelj in Droh so nedvojbeno historičke osebe. Ljuti boji zaradi vére in samostalnosti po Koroškem, Kranjskem in Slovenskem so povestnični čini. Do tod stoji Preširen na povestničnih tleh; a z omenjenjem nepovestničnega Črtomira, ter „Ajdovskega gradca“ nastopa pesnik polje starih pravljič, izvirajočih iz imena „ajdovski“, t. j. paganski gradec. S pripovedanjem Črtomirove rešitve — o której pozneje govorim — pak se dviga pesnik in kasnoslovec Preširen v višine poetične. Kar nam v „Krstu“ dalje peva, to je petje domačega slaveca, cvetje njegovega vrtiča, razve — morebiti — spominov na Dantejevo „Divina Comedia“ in Petrarkove „Trionfi“.

Da namreč imamo pravico, pri Preširnu o takih spominih govoriti, dokazano je užé dovolj kakor po drugih (prim. Stritarjev popis Preširnovega življenja) tako tudi po meni (v „Izbr. spis.“ str. 130—134).

Kakor je Dante v svojej velikanskej poeziji „Divina Comedia“ razve tega, da je svoje globoke misli o tem in onem svetu in o človeškem življenju razodel, tudi svoje prve ljubavi, Beatrice, čast in hvalo prepeval, in kakor je Dante-jev naslednik Petrarca čednost svoje Laure ne samo v „Sonettih“ nego tudi in to posebno v „Trionfi“ povzdigoval, tako je tudi Preširen v „Krstu“ ne samo ženski ideal proslavil, nego tudi svoje lastno preobrnjenje proglasil, naslikavši v podobi Bogomile vzvišenost in čednost zatajajočega in premagajočega sebe ženstva, a v osebi Črtomira preobrnjenja posvetnega ljubovnika v idealnega, čistega, nebeške ljubezni navdanega.

Ta namen „Krsta“ Preširen dosti točno in jasno poudarja v svojem Matije Čopovim „manom“ (duši) posvečenem sonetu, pevajoč:

„Vam izročam, prijat'lja dragi mani,

Ki spi v prevzgodnjem grobi, pesem milo!“

t. j. „Krst pri Savici“. Potem pokazuje pravo človeško srečo, katero je po edino pravem pōti Bogomila, sama sebe zatajivši in svoje devišstvo ohranivši, iskala:

„Da srečen je le ta, kdor z Bogomilo

Up sreče unstran groba v prsih hrani.“

t. j. kdor srečo prave ljubezni ne išče v posvetnosti, nego v ljubezni čistej, z Bogom združenej, v ljubezni rajskej.

In potem Preširen sebe primerja Črtomiru, ki je vzgled Bogomile posnemal:

„Pokopal misli visokoleteče,

Željá nespolnjenih sem bolečine,

Ko Črtomir ves up na zemlji sreče“

(„Poezije“ str. 168).

„Krst pri Savici“ je tedaj tako rekoč Preširnova „labudova pesen“. Kakó ves drug je v njej, nego v prejšnjih! Pred je šče „upal in se bal“, bil šče podvržen zemskim mislim; tu vidimo ga brez strahú in brez upa, pa tudi brez sreče, pa pokojnega, kolikor je to mogoče biti na zemlji. Ljubovnik Preširen je tu prešel mej pobožnike.

Kdor italijanske klasike pozná, ne pride li temu Petrarkov „Trionfo della Divinità“ (za dnji „trionfov“) na pamet? Tam pravi Petrarca o sebi:

„Da poi che sotto 'l ciel cosa non vidi

Stabile e ferma, tutto sbigottito

Mi volsi e dissi: guarda; in che ti fidi?

Risposi: Nel Signor“

Odkar pod solncem nisem videl trdnega in stalnega ničesar, ves prestrašen se obrnem in porečem: Glej! na kaj se tu zanašaš? — In odgovor moj je bil: Na Gospoda . . .

Pravo srečo je po Petrarkovih besedah dosegla Laura, ki se je v oni svet preselila:

E tra l' altre leggiadre e pellegrine

Beatissima lei, che Morte ancise

Assai di qua dal natural confine. . .“

A med dušami lehkokrilimi in tujimi je najsrečnejša ona (Laura), katero je smrt odrezala od tod, od zemskega predela. . . —

Pregledimo si zdaj stroj cele pesni!

„Vvod“ imamo smatrati kot predgovor, „Krst“ pak kot glavno delo. „Vvod“ pa je rezko ločen od dela samega, kar sicer pri drugih velikih pesnikih nij navadno. Med tem ko vidimo druge velike poezije n. pr. Dante-jevo komedijo ali Tassov Jeruzalem, Miltonov Paradiž, Byronovega Harolda in Don Juana v vvodih in pozneje enako zložene, — odél je Preširen svoj Vvod v obliko tercine, Krst pak v stance. kakor da se mu je malovrstična tercina pretesna zdéla k izraženju mislij.

Gledé sodržanja pak Krst baš tam začina, do koder Vvod vodi povest: z dejanji po nočnej bitvi. O notranjej vezi obeh delov bode šče spodaj omenjeno.

V početku „Vvoda“ govori pesnik o končanih ljutih bojih med Avrelijem in Drohom z ene, in med Valhunom z druge strani. Edini Črtomir, junakov najmlajši, brani se s krdelom neustrašenih Slovencev v svojem gradu, „Ajdovskem građci“ (v. 1—18). Odtod poskusi Črtomir — prednik slovan-skemu junaku Nikoli Zrinjskemu — sovražni tabor v noči prodreti (19—54), a razve njega vsi Slovenci sovražniku podlegnejo (55—78).

Povest „Krsta“ pa razpada na četvero delov: I. pesensko položenje: Črtomir nad bohinjskim jezerom (stanca 1—15); II. Črtomir in ribič (16—24); III. razgovor o krščanstvu (25—30) in IV. krst pri Savici (31—53), odkoder vsej pesni ime.

Kot krasne cvetlice so v venec povesti vpletene razne epizode: popis bohinjskega jezera (stanc. 1), blejskega jezera (5), popis Bogomiline lepote (7), slap Savice (21), krščanska vera (29—30), govor o krščanski ljubezni (38), Bogomilin govor o kratkosti življenja (40), cena prave ljubezni (47—48).

Ena najzanimivejših vezij med „Krstom“ in „Vvodom“ je povest o rešitvi Črtomira iz nočnega boja. Nijeden malikovalskih Slovencev razve Črtomira ne uide sovražnikom, pripoveda pesnik, a v „Krstu“ nam razjasnjuje to rešitev kot učinek Bogomiline nočne molitve (stan. 34); za to rešitev treba Črtomiru (po Bogomilinem mnenju) hvaležnemu biti in se pokristjaniti (st. 35).

Tudi načinom pripovedanja se razlikujeta „Vvod“ in „Krst“. „Vvod“ hodi brzim korakom, kar znači kratka strofa tercina; „Krst“ teče globlje in širje v najdeljšem merilu, staneh kot široka mogočna reka.

Tako se oba dela krasne te poezije skladno in harmonično dopolnjujeta.

In takó vidimo, Pavlina, pri Preširnu poleg obilnosti besede modro ekonomijo, poleg raznovrstnosti lep red in priroden stroj, in zraven umetne oblike tudi lepih, vzvišenih, v resnici poetičkih mislij. In čemu bi tudi vsa umetnost poetiška služila, ako ne izraževanju visokih, človeštvo oblažujočih mislij, ktere nam odvrčajo duševni pogled od zemskih nadlog ter nam vlijeajo v srce predčuvstev neke više sreče, o kojej zdaj v sponah telesa moremo jedva prilično sanjariti? —

Ako pa me vprašaš, Pavlina, kako se pesni ne smejo zlagati, odgovorim ti: poglej v „Libor val Burnove“, kterim manjka baš vsega tega, česar obilujejo Preširnovi: originalnosti, jasnosti, logične zveze in — poetičnosti. Nij se „Libor“ zastonj ukvarjal, dati si pravo ime („Buren“); kajti je ta „Buren“ res „narobe — Miran“.

Književnost in umetnost.

J. P.

Slomšekove „Pesmi“, kojih izdajo smo v 14. št. bili naznanili, zagledale so svet uže pred nekojim časom, kot prvi zvezek „Zbranih spisov A. M. Slomškega“. O pesnih samih, kterih število je res začuditeljno veliko, trebalo

bi posebne študije delati, predno bi se kdo drznil, o pravej njih ceni pravično govoriti, pri čem bi se na razna stališča, s kojih se imajo ocenjati, ne smelo pozabiti. Tega dela se jaz tukaj ne podstopam, če ravno je vabilno. Da sredi tega naznanila čisto „lirično-subjektivno“ postanem — Slomškovke pesni so bile (poleg priprostih narodnih) prve poezije, pri kojih sem se čitati, pevati in poetično čuvstvovati učil. Nam Štajercem — da subjektiven biti nadaljujem — so Slomškovke poezije svoj čas bile to, kar Kranjcem Vodnikove: prva poetična hrana. Slomšek je prvi večji štajerski pesnik, česar si je rajni tudi popolnoma svest bil, primerja se sebe Vodniku (str. 109—110). Slomšek je naš štajerski „domači“ (v dvojem pomenu) pesnik, in tudi naš pravi narodni pesnik (prim. Preljubo veselje, Dobro jutro Bog daj, Lehko noč, Vino ino voda, Boštjan goljfan, Slovenci Slovenca vabi, En hribček bom kupil, Bog ohrani . . .). Slomšek je za vsaki stan, za vsaki slučaj pesnik zložil, pa v časih tudi visoko glas povzdignol (prim. „Slovo žolcpaškim planinam“ str. 145). Duh časa, v kojem je on dihal, bil je ves drug od sedanjega; bojim se, da v kratkem bode malo Slovencev, ki bi si ga mogli barem šče predstavljati. Slomšek pa je tudi globoko čutil, kar je peval; čuvstvo in beseda sta vselej bila združena v njegovih pesnih. Slomškovke pesni niso, kot nekotih modernih, skovane in po čudnih merah tesno umerjene, nego kot iz brona ulite; čuvstvo jim služi za modelj. Toliko omenjam tu, da podam prihodnjemu preiskovalcu teh pesnij nekaj gradiiva na izbiro in porabo. Zdaj pa, kako je g. Lendovšek te „Pesmi“ priredil in izdal? — Hvale vredno je pred vsem, da se je g. L. temu trudu sploh podvrgel; kajti v naših časih vlada trezna proza. Dvoja hvala tedaj temu, kdor šče čut za poezijo „v prsih hrani“. „Disjuncti membra poetæ“ — na najraznejših mestih raztrošene Slomškovke pesni v eno knjigo zbrati, to nij šala. G. Lendovšek torej zaslužuje vso pohvalo za svoje požrtvovanje. Druga njegova zasluga je, da je na Slomškov životopis ozir vzeli; nič nij preveč storil, ako nam je na IX in X strani izleček iz dolgih životopisov in sliko rajnega podal. S popravki pesnij smo tudi zadovoljni in ne menj, če ne šče bolj, k zahvalnosti mu zavezani za imenik Slomškovih del in spisov (na koncu „Pesmij“), jako zaslužno delo. — Ali tedaj nij nič, kar bi nam ne dopadalo? — Nečesa sem barem jaz šče želel: da bi se g. izdatelj pri raznih vrstah pesnij (s kterimi vrstami se sme svobodno vsakdo skladati) kronologičnega reda posameznih poezij bil držal, zato, da bi videli, kakó je Sl. v pesništvu napredoval ali padal. Z logičnimi vrstitvami (združevanjem podobnega in razločevanjem različnega) je pri pesnikih malo opraviti; pusti, da i v svojih delih rasto, kakor so rastli v prirodi! — Zato drugega nič več ne rečem nego: velika hvala g. Lendovšku za uspešni njegov trud! Ob enem pak te „Pesmi“ same čem morem gorkeje Slovincem priporočam. — Poljaki imajo zopet novega imenitnega slikarja, Henryka Siemiradzkega, ki se je ravnokar z velikansko in sijajno sliko „*Goreče baklje Neronove*“ proslavil. Slika se čeni na 100.000 frankov. Siemiradzki je 33 let star. — Znani naš podobar Zajc v Ljubljani je izdelal tri modele za Slomškov kip mariborski, bode celo Slomškovo podobo nadčloveške velikosti v kararičnem marmorju predstavljal.

Listnica opravištva. Mnogo gospodov naročnikov nas ne obveščuje o svojem premeščenju. Lepó prosimo, naj se nam te spremembe vselej o pravem času naznanjajo. — Gg. naročnike, kteri so z naročnino zaostali, prav uljudno prosimo za čem brže doplačanje.

Izdajatelj in odg. urednik: **Martin Jelovšek.** Tisk: **J. M. Pajk-ova tiskarna** v Mariboru.